

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У 2015-2016 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

У 2015-2016 навчальному році вивчення української мови здійснюватиметься за такими програмами:

О у 5–7-х класах – за навчальною програмою для 5–9-х класів загальноосвітніх навчальних закладів *Українська мова. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання.* – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013 (зі змінами, затвердженими наказом Міністерства від 29.05.2015 № 585);

О у 8–9-х класах загальноосвітніх навчальних закладів – за програмою: *Українська мова. 5–12 класи.* – К.; Ірпінь: Перун, 2005 (зі змінами, затвердженими наказом Міністерства від 29.05.2015 № 585);

програми розміщені на офіційному сайті МОН: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869088/;

О у 10–11-х класах – за програмами, затвердженими наказом Міністерства від 28.10.2010 № 1021 і розміщеними за таким покликанням: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/.

Звертаємо увагу на зміни, внесені до програми для 5–9-х класів.

З огляду на те, що в цій програмі основними є дві змістові лінії (**мовленнєва й мовна**), які ви-

значають безпосередній предмет навчання та його структуру, супроводяться державними вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів, а дві інші (**соціокультурна й діяльнісна (стратегічна)**) є **засобом** досягнення основної освітньої мети навчання української мови в основній школі, розвантаження зазнали саме дві перші змістові лінії.

Зокрема, у **мовленнєвій змістовій лінії** програми спрощено висвітлення мовленнєвознавчих понять відповідно до вікових особливостей учнів; уточнено види творчих робіт щодо поділу їх на усні й письмові форми виконання; спрощено види переказів, творів і зменшено кількість їх із метою розвантаження й вивільнення часу для роботи над удосконаленням власних письмових висловлень; внесено відповідні зміни до державних вимог до рівня мовленнєвої компетентності учнів основної школи.

У **мовній змістовій лінії** спрощено, а також вилучено теми, які, по-перше, не є істотними в забезпеченні належного рівня комунікативної компетентності, по-друге, не мають практичного застосування у власному усному й писемному мовленні школярів. Відповідно узгоджено зміст державних вимог до рівня загальноосвітньої підготовки учнів із розвантаженням змістом навчального матеріалу.

Клас	Спрощено тему	Вилучено тему	Додано тему	Перенесено тему	Змінено формулювання тексту програми
1	2	3	4	5	6
5 клас	У розділі «Відомості про мовлення» узагальнено представлено особливості будови типів мовлення (розповіді, опису предмета і тварини, елементарного роздуму); відомості про стилі мовлення (розмовний, науковий, художній), сфери використання їх. У розділі «Види робіт» спрощено подано особливості аудіювання як виду мовленнєвої діяльності, узагальнено перелік жанрів мовлення для читання мовчки і вголос.	У розділі «Відомості про мовлення» вилучено «Спілкування як важливий складник культури людини», «Належність тексту до певного стилю: розмовного, наукового, художнього, публіцистичного, офіційно-ділового (загальне ознайомлення)». У підрозділі «Діалогічне мовлення» вилучено діалог за поданим початком, малюнком. У розділі «Види робіт», зокрема в підрозділі «Відтворення тексту», вилучено докладний переказ художнього тексту з елементами опису тварин (письмово). У підрозділі «Письмо» вилучено твір-опис окремих предметів, тварин у науковому стилі; замітку в газету інформаційного характеру.	У розділі «Відомості про мовлення» додано оцінку предмета (явища). У розділі «Повторення вивченого в початкових класах» додано до повторення частин мови частки <i>не, ні</i> ; уживання однієї частини мови в значенні іншої. У розділі «Відомості з синтаксису й пунктуації» додано «Непоширені й поширені звертання»; ознайомлення з найбільш уживаними вставними словами і сполученнями слів (практично).	У розділі «Види робіт» у рубриці «Ділові папери» зазначено тільки «Адресу», «Оформлення конверта». Тему «Лист рідним, друзям» перенесено до виду роботи «Письмо».	У розділі «Відомості про мовлення» внесено термінологічні правки: різновиди мовленнєвого спілкування: усне й писемне мовлення; висловлення. У розділі «Відомості про мовлення» зредатовано основні правила спілкування: «ввічливість, привітність, доброзичливість, уважність до співрозмовника, стриманість, тактовність» (практично).

1	2	3	4	5	6
	У розділі «Повторення вивченого в початкових класах» у рубриці «Внутрішньопредметні зв'язки» спрощено пункт «Культура мовлення», а саме: дотримання лексичних норм літературної мови. У розділах «Відомості з синтаксису й пунктуації», «Фонетика. Графіка. Орфографія», «Лексикологія» в рубриці «Внутрішньопредметні зв'язки» спрощено зміст пункту «Культура мовлення».	У розділі «Відомості з синтаксису й пунктуації» вилучено «Словосполучення лексичні й фразеологічні (практично)». У розділах «Відомості з синтаксису й пунктуації», «Фонетика. Графіка. Орфографія» у рубриці «Внутрішньопредметні зв'язки» вилучено підпункт «Лексикологія». З розділу «Фонетика. Графіка. Орфографія» вилучено сполучення <i>ьо, йо</i>. У всіх розділах програми в рубриці «Внутрішньопредметні зв'язки» вилучено підпункт «Текст (риторичний аспект)». З розділу «Лексикологія» вилучено тему «Походження (етимологія) слова. Етимологічний словник української мови».	У розділі «Лексикологія» додано тему «Пароніми (практично)»; ознайомлення зі словниками антонімів, синонімів, паронімів; словником іншомовних слів. У розділі «Фонетика. Графіка. Орфографія» до основних випадків чергування <i>у – в, і – й</i>, додано <i>з – із – зі</i>. У розділі «Відомості з синтаксису й пунктуації» додано до переліку видів речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, спонукальні; за емоційним забарвленням: окличні та неокличні.	З розділу «Будова слова. Орфографія» перенесено до «Орфографії» тему «Вимова префіксів <i>пре-, при-, при-</i>».	У розділі «Повторення вивченого в початкових класах» у рубриці «Правопис» внесено правки: «Написання іменників із великої літери й у лапках»; «Літери, що позначають голосні звуки в закінченнях іменників, прикметників, дієслів».
6 клас	У розділі «Відомості про мовлення» спрощено подано структурні особливості тексту. У розділі «Види робіт» спрощено особливості аудіювання як виду мовленнєвої діяльності; узагальнено перелік жанрів мовлення для читання мовчки і вголос.	У розділі «Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого» вилучено матеріал про текст. У розділі «Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого» у підрозділі «Внутрішньопредметні зв'язки» вилучено підпункти «Лексикологія», «Грамматика», «Текст (риторичний аспект)». У розділі «Фразеологія» у рубриці «Внутрішньопредметні зв'язки» вилучено підпункти «Фонетика. Орфографія», «Текст (риторичний аспект)». У розділі «Словотвір. Орфографія» вилучено матеріал про ознайомлення зі словотвірним словником. У «Внутрішньопредметних зв'язках» вилучено підпункти «Лексикологія. Фразеологія», «Текст (риторичний аспект)». У розділі «Морфологія. Орфографія» у «Внутрішньопредметних зв'язках» вилучено такі теми: «Іменник» – підпункти «Лексикологія. Фразеологія», «Текст (риторичний аспект)»; «Прикметник» – підпункт «Текст (риторичний аспект)»; «Числівник» – підпункт «Текст (риторичний аспект)»; «Займенник» – підпункти «Лексикологія. Фразеологія», «Текст (риторичний аспект)». У розділі «Займенник» вилучено матеріал про перехід слів з однієї частини мови в іншу (займенника в іменник і частку, числівника і прикметника в займенник).	У розділі «Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого» додано на повторення матеріал про правопис префіксів, суфіксів, голосних у коренях і на межі значущих частин слова та основ. У розділі «Лексикологія» до теми «Активна і пасивна лексика» додано пароніми. У розділі «Повторення, узагальнення й поглиблення вивченого» додано на повторення матеріал про правопис префіксів, суфіксів, голосних у коренях і на межі значущих частин слова та основ.	У підрозділі «Іменник» у рубриці «Внутрішньопредметні зв'язки» («Культура мовлення») поданий матеріал зредатовано, уточнено список іменників із метою запобігання помилок у визначенні роду. У «Міжпредметні зв'язки» до підрозділу «Числівник» уточнено матеріал щодо правильного використання відмінкових форм числівників.	

1	2	3	4	5	6
		У розділі «Морфологія. Орфографія» в «Іменнику» вилучено «Особливості творення іменників». У розділі «Морфологія. Орфографія» із теми «Прикметник» вилучено «Зміни приголосних при творенні відносних прикметників за допомогою суфіксів -ськ-, -ств(о), -цьк-, -цтв(о), -зьк-, зтв(о)».			
7 клас	У розділі «Види робіт» у підрозділі «Відтворення тексту» спрощено види переказів: стислий замінено на вибірко-вий переказ тексту наукового стилю (усно); у підпункті «Письмо» спрощено такі види переказів: «Докладний переказ тексту-роздуму дискусійного характеру в публіцистичному стилі»; «Стислий переказ розповідного тексту в художньому стилі про виконання певних дій». У розділі «Види робіт», зокрема «Монологічне мовлення», серед творів спрощено «Твір-опис дій на основі власних спостережень у художньому стилі» (усно); «Твір-опис дій» спрощено на «Твір розповідного характеру про виконання автором улюбленої справи в художньому стилі (приготування обіду, моделювання, малювання, шиття, вишивання тощо)».	У розділі «Відомості про мовлення» вилучено ознайомлювальне читання (практично). У розділі «Відомості про мовлення» у підрозділі «Відтворення готового тексту» вилучено «Докладний переказ розповідного тексту з елементами опису зовнішності людини в художньому стилі» (письмово). У розділі «Види робіт», зокрема «Монологічне мовлення», серед творів вилучено «Твір-опис зовнішності людини в художньому стилі (усно)»; «Твір-роздум дискусійного характеру публіцистичного стилю». У вступі знято тему «Мова – скарбниця духовності народу». У розділі «Морфологія. Орфографія» у підрозділах вилучено: «Прийменник» – «Непохідні і похідні прийменники»; «Частка» – «Розряди часток за значенням»; «Вигук» – «Групи вигуків за значенням». У розділі «Морфологія. Орфографія» у «Внутрішньопредметних зв'язках» вилучено такі теми: «Дієслово» – «Лексикологія. Фразеологія», «Текст (риторичний аспект)»; «Дієприкметник і дієприслівник» – «Лексикологія», «Синтаксис. Пунктуація», «Текст (риторичний аспект)»; «Прислівник» – «Синтаксис», «Текст (риторичний аспект)»; «Прийменник» – «Текст (риторичний аспект)»; «Сполучник. Частка. Вигук» – «Синтаксис», «Текст (риторичний аспект)».	У розділі «Відомості про мовлення» у підрозділі «Відтворення тексту» до виду переказу «Докладний переказ тексту публіцистичного стилю мовлення (усно)» додано «...з елементами роздуму». У підрозділі «Прийменник» додано «Зв'язок прийменника з непрямыми відмінками іменника». У «Вступі» змінено тему на «Літературна норма української мови».		У розділі «Відомості про мовлення», зокрема «Аудіювання», подано матеріал у такій редакції: «Розрізнення на слух відомої й нової інформації, поділ прослуханого тексту на частини, розуміння логічного й емоційно-оцінного компонентів його змісту, сприймання на слух прямо не виражених оцінок та емоцій». У мовній змістовій лінії змінено вступний урок на «Літературна норма української мови» і відповідно внесено зміни в державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів: «Учень (учениця): усвідомлює поняття <i>літературна мова, літературна норма</i>; розрізняє поняття <i>літературна мова й діалекти</i>».

Зміст програми з української мови для 5–12-х класів, зокрема для 8–9-х класів, розвантажено на основі врахування такого ж підходу, як і до програми для 5–9-х класів, а саме: як у мовленнєвій, так і в мовній змістових лініях спрощено й вилучено теми, що не є важливими у формуванні в учнів

комунікативної компетентності, яка передбачає здатність учня застосовувати здобуті знання й набуті вміння і навички для розв'язання проблем, що виникають у реальному житті. Тож зазначені зміни для 8–9-х класів стосуються обох програм: для 5–9-х та 5–12-х класів.

1	2	3	4	5	6
8 клас	У мовленнєвій змістовій лінії в підрозділі «Відтворення тексту» замінено: «Вибірковий переказ розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії й культури в науковому стилі» (усно) на «в художньому стилі»; «Вибірковий переказ розповідного тексту з елементами опису пам'яток історії й культури в публіцистичному стилі» (письмово) на «Докладний переказ».	У мовленнєвій змістовій лінії в підрозділі «Відтворення тексту» вилучено «Стислий переказ розповідного тексту з елементами опису місцевості в художньому стилі» (усно); «Докладний переказ тексту художнього стилю із творчим завданням» (письмово). У мовленнєвій змістовій лінії в підрозділі «Створення власних висловлень» вилучено «Твір-оповідання на основі почуття (з обрамленням)». У розділі «Повторення та узагальнення вивченого» вилучено матеріал на повторення про словосполучення й речення, члени речення (також однорідні), звертання, вставні слова, просте й складне речення, пряму мову й діалог. З розділу «Синтаксис. Пунктуація» з підрозділу «Слово-сполучення. Речення» вилучено «Види речень за метою висловлювання й емоційним забарвленням речення (повторення)»; «Речення поширені і непоширені». У всіх розділах програми для 8 класу в рубриці «Внутрішньопредметні зв'язки» вилучено підпункти «Лексикологія. Фразеологія», «Текст (риторичний аспект)».	У розділі «Повторення та узагальнення вивченого» додано на повторення теми: «Лексикологія. Фразеологія. Морфологія. Основні правила правопису (за вибором учителя)»; внесено відповідні зміни в державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів. У розділі «Складно-підрядне речення» додано тему «Підрядні сполучники й сполучні слова в складнопідрядних реченнях».	З розділу «Синтаксис. Пунктуація» з підрозділу «Слово-сполучення. Речення» перенесено теми «Порядок слів у реченні. Логічний наголос», «Речення двоскладні й односкладні» до підрозділу «Просте речення».	Здійснено перерозподіл годин: знято 2 год із теми «Речення із звертаннями, вставними словами (словосполученнями, реченнями)» і додано до теми «Речення з відокремленими членами».
9 клас	У розділі «Повторення вивченого у 8 класі. Просте неускладнене й ускладнене речення» у рубриці «Внутрішньопредметні зв'язки» спрощено представлення пунктів «Лексикологія і фразеологія», «Культура мовлення і стилістика», «Текст (риторичний аспект)». У розділах «Синтаксис. Пунктуація», «Пряма й непряма мова (повторення й поглиблення)», «Складне речення і його ознаки», «Безсполучникове складне речення», «Складне речення з різними видами сполучникового й безсполучникового зв'язку» у рубриці «Внутрішньопредметні зв'язки» спрощено представлення пунктів «Лексикологія. Фразеологія», «Текст (риторичний аспект)».	У розділі «Відомості про мовлення» вилучено матеріал про текст, основні ознаки його, види міжфразових зв'язків. У підрозділі «Монологічне мовлення» вилучено «Твір-роздум у публіцистичному стилі мовлення на морально-етичну тему» (усно); «Твір у публіцистичному стилі мовлення на суспільну тему» (письмово).			Здійснено перерозподіл годин (1 год знято з підрозділу «Текст як одиниця мовлення й продукт мовленнєвої діяльності»), додано до «Повторення й систематизації вивченого» у кінці року. У розділі «Пряма й непряма мова як засоби передачі чужої мови» внесено уточнювальні правки: «Пряма й непряма мова (повторення й поглиблення)». У розділі «Текст як одиниця мовлення й продукт мовленнєвої діяльності» внесено уточнювальні правки: «Будова тексту», «Повторення вивчених розділових знаків у простому й складному реченнях».

З огляду на те, що у формуванні мовленнєвої компетентності семикласників у процесі сприймання усних і писемних текстів чільне місце посідає аудіювання й читання мовчки, успішне опанування їх передба-

чає регулярне використання спеціально підготовлених учителем цілеспрямованих завдань із розвитку в учнів умінь слухати-розуміти, читати-розуміти, аналізувати й оцінювати усні й письмові висловлення

(розуміти фактичний зміст, особливості будови текстів, визначати тему й основну думку, причиново-наслідкові зв'язки, основну й другорядну інформацію, зображувально-виражальні засоби), висловлювати своє ставлення до почутого й прочитаного, критично формулювати власні судження.

З цією метою у програмі для 7-го класу на формування й розвиток аудіативних і читацьких умінь (уголос і мовчки) виділено 1 год на рік, не враховуючи проведення тестового контролю за рівнем навчальних досягнень семикласників з аудіювання й читання мовчки, для цієї роботи спеціальних годин не відведено.

У **мовній змістовій лінії** в 7-му класі на вивчення розділу «Морфологія» зменшено кількість годин: дієслово (20/17), дієприкметник (12/10), прислівник (14/13), прийменник (4/3), сполучник (4/3), частка (5/4), вигук (2/1) (у чисельнику подано стару кількість годин, а в знаменнику – нову).

Кількість фронтальних та індивідуальних видів контрольних робіт з української мови в загальноосвітніх навчальних закладах з українською мовою навчання залишається незмінною.

Фронтально оцінюються аудіювання, читання мовчки, диктант, письмовий переказ і письмовий твір, мовні знання й уміння, запис яких здійснюється на сторінці класного журналу «Зміст уроку».

Індивідуально оцінюються *говоріння* (діалог, усний переказ, усний твір) і *читання вголос*. Для цих видів діяльності не відводять окремого уроку, проте відводять окрему колонку без дати на сторінці класного журналу «Облік навчальних досягнень». У I семестрі проводять оцінювання 2 видів мовленнєвої діяльності (**усний переказ, діалог**), результати оцінювання виставляють у колонку без дати й ураховують у найближчу тематичну. У II семестрі у 5–9-х класах проводять оцінювання таких видів мовленнєвої діяльності, як **усний твір і читання вголос**. Повторне оцінювання чотирьох видів мовленнєвої діяльності не проводять.

Перевірка мовних знань і вмінь здійснюється за допомогою завдань тестового характеру (на виконання їх відводиться орієнтовно 20 хв уроку) залежно від змісту матеріалу, що вивчається. Решту часу контрольного уроку може бути використано на виконання завдань з **аудіювання, читання мовчки**.

Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольних робіт, а за семестр – на основі тематичного оцінювання.

Фронтальні види контрольних робіт

Форми контролю	5		6		7		8		9	
	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Перевірка мовної теми*	4	4	4	4	3	3	2	2	2	2
Письмо: переказ	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
твір	–	1	–	1	–	1	1	1	1	1
Правопис: диктант**	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Аудіювання*	–	1	–	1	–	1	–	1	–	1
Читання мовчки*	1	–	1	–	1	–	1	–	1	–

Фронтальні види контрольних робіт (10–11 класи) (рівень стандарту, академічний рівень)

Форми контролю	10		11	
	I	II	I	II
Перевірка мовної теми*	2	2	2	2
Письмо: переказ	1	1	1	1
твір	1	–	1	–
Правопис: диктант**	1	1	1	1
Аудіювання*	–	1	–	1
Читання мовчки*	1	–	1	–

Фронтальні види контрольних робіт (10–11 класи) (філологічний напрям: профіль – українська філологія)

Форми контролю	10		11	
	I	II	I	II
Перевірка мовної теми*	3	3	3	3
Письмо: переказ	1	1	1	1
твір	1	1	1	1
Правопис: диктант**	1	1	1	1
Аудіювання*	1	1	1	1
Читання мовчки*	1	–	1	–

* Основною формою перевірки мовної теми, аудіювання і читання мовчки є тестові завдання.

** Основною формою перевірки орфографічної й пунктуаційної грамотності є контрольний текстовий диктант.

У таблицях зазначено мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт, учитель на власний розсуд має право збільшувати цю кількість залежно від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнів, умов роботи тощо.

Оцінка за контрольний твір з української мови та переказ є середнім арифметичним за зміст і грамотність. Її виставляють у колонці з датою написання роботи (надпис у колонці «Твір», «Переказ» не робиться).

Кількість робочих зошитів з української мови визначається за класами:

5–9-ті класи – по два зошити;

10–11-ті класи – по одному зошиту.

Для контрольних робіт з української мови в усіх класах використовують по одному зошиту.

Ведення зошитів оцінюється 1–12 балами щомісяця протягом семестру. Оцінка за ведення зошитів вважається поточною. Під час перевірки зошитів ураховується наявність різних видів робіт, грамотність, охайність, уміння правильно оформити роботи.

Під час підготовки до уроків радимо вчителям використовувати періодичні фахові видання: журнали «Дивослово», «Українська мова і література в школі», «Українська мова і література в школах України», газету «Українська мова та література».

Департамент загальної середньої та дошкільної освіти МОН України

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ У 2015-2016 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

У 2015-2016 навчальному році вивчення української літератури в 5–7-х класах здійснюватиметься за навчальною програмою *Українська література. 5–9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів*. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013 (зі змінами, затвердженими наказами Міністерства від 04.08.2014 № 895, від 29.05.2015 № 585).

У 8–9-х класах – за програмою *Українська література. 5–12 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів*. – К.; Ірпінь: Перун, 2005 (зі змінами, затвердженими наказом Міністерства від 29.05.2015 № 585).

Програми розміщені на офіційному сайті МОН: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869088/.

Вивчення української літератури в 10–11-х класах загальноосвітніх навчальних закладів – за програмами, затвердженими наказом Міністерства від 28.10.2010 № 1021. Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України за таким покликанням: http://old.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/1349869542/.

З метою розвантаження навчальної програми, підвищення якості шкільної літературної освіти **внесено зміни до навчальної програми з української літератури (5–9-ті класи)**, а саме:

5 клас

Вилучено з програми народні перекази «Білгородський кисіль», «Ой Морозе-Морозенку»; поезію М. Рильського «Люби природу не як символ...»; поезії М. Вінграновського «Перша колискова», «Бабунин дощ», «Сама собою річка ця тече...».

6 клас

Вилучено з програми пісню Д. Луценка «Як тебе не любити, Києве мій»; вступ до поеми Т. Шевченка «Іван Підкова»; поезію Лесі Українки «Співець»; поезію І. Калинця «Писанки»; співомовки С. Руданського «Гуменний», «Свиня свинею».

7 клас

Вилучено з програми поезію А. Малишка «Так живуть на цій землі поети...».

8 клас

Вилучено з програми поезію Лесі Українки «Віщасті, пречисті зорі...»; твори В. Самійленка, Остапа Вишні; повість О. Бердника «Хто зважиться – вогнем наречеться».

Додано твір В. Дрозда «Білий кінь Шептало»; повість Ю. Винничука «Місце для дракона».

9 клас

Вилучено з програми притчу про сіяча; поезію Г. Сковороди «Пісня 28» (із «Саду божественних пісень»); поему-містерію Т. Шевченка «Великий льох»; поезії І. Франка «Каменярі», «Ой ти, дівчино, з горіха зерня...», поему «Мойсей».

Вилучено літературознавчі поняття «пригодницька повість» (5 клас); «пафос твору», «романтичний пейзаж», «прийоми контрасту», «засоби гумористичного зображення» (поглиблено), «диптих», «повість-казка» (7 клас); «силабо-тонічне віршування», «трискладові віршові розміри», «асоціативні образи», «літературний характер», «психологізм» (8 клас); «повість-хроніка» (9 клас).

Уведено поняття «тема», «прозова мова» (5 клас), «повість» (6 клас).

Звертаємо вашу увагу на зміни, що відбулися в програмі *Українська література. 5–12 класи* для 8–9-х класів.

8 клас

Вилучено з програми поезії Б. Олійника «Вибір», «Ринг»; повість О. Назарука «Роксоляна»; повість В. Дрозда «Ірій».

Додано поезію В. Самійленка «На печі».

9 клас

Вилучено з програми баладу «Бондарівна»; притчу про сіяча; трактат Г. Сковороди «Вступні двері до християнської добронравності»; повість Г. Квітки-Основ'яненка «Конотопська відьма»; поезію М. Костомарова «Соловейко»; поему Т. Шевченка «Великий льох»; поетичні твори П. Куліша «До рідного народу», «Троє схотінок», «Заворожена криниця».

Додано вірш Т. Шевченка «Заповіт».

Оповідання Марка Вовчка «Максим Гримач» **замінено** на повість «Інститутка».

Вилучено літературознавчі поняття «силабо-тонічне віршування» (8 клас); «силабо-тонічне віршування», «літературний напрям», «течія», «психологізм у літературі», «роман-хроніка» (9 клас).

Звертаємо увагу, що запропонована у програмі кількість часу на вивчення кожного розділу, теми є орієнтовною, учитель може її змінювати (у межах 70 год). Резервний час може використовуватися для уроків розвитку мовлення, контрольного оцінювання, різних видів творчих та інших робіт (екскурсій, диспутів, семінарів).

В основній школі біографія письменників загалом не вивчається, вона згадується лише вибірково, диференційовано. З 9-го класу зміст навчального матеріалу доповнюється розглядом біографій письменників, хоча й у доступних межах.

Курс української літератури в 7-му класі структуровано за такими взаємопов'язаними тематично-проблемними блоками: «Із пісеньних скарбів», «Про далекі минулі часи», «Ти знаєш, що ти – людина...», «Ми – українці».

До кожного з них відповідно до вікових особливостей учнів дібрано тексти, які за своїм змістом дають можливість максимально репрезентувати ту чи ту тему.

Під час вивчення української літератури в 7-му класі робиться акцент на пізнанні художнього твору як цілісності (у жанровому розмаїтті) та його інтерпретації; осмисленні учнем власних переживань, оцінок, ціннісних суджень. Методи, прийоми, види робіт такі: виразне читання, художня розповідь, проектна діяльність (пригодницькі, дослідницькі, творчі та інші проекти), лист до літературного героя, заочна подорож, інтернет-пошук, робота з підлітковою періодикою, підготовка електронних листів герою, автору, читачеві, підготовка повідомлення-презентації тощо.

З метою рівномірного розподілу навантаження учнів протягом навчального року подаємо **рекомендовану кількість видів контролю з української літератури (за класами)**. Поданий у таблиці розподіл годин є **мінімальним і обов'язковим** для проведення в кожному семестрі. Учитель-словесник на власний розсуд може збільшити кількість видів контролю відповідно до рівня підготовки учнів, особливостей класу тощо.

**Обов'язкова кількість видів контролю
5–9 класи**

Класи	5		6		7		8		9	
Семестри	I	II	I	II	I	II	I	II	I	II
Контрольні роботи у формі: контрольного класного твору;	–	1	1	1	1	1	1	1	2	2
виконання інших завдань (тести, відповіді на запитання тощо)	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Уроки розвитку мовлення*	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)
Уроки позакласного читання	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
Перевірка зошитів	4	5	4	5	4	5	4	5	4	5

* У 8–9-х класах із поглибленим вивченням української літератури пропорційно збільшується кількість контрольних робіт та уроків розвитку мовлення (учитель-словесник на власний розсуд визначає кількість і види контрольних робіт).

10–11 класи

Класи	10		11		10		11	
Семестри	I	II	I	II	I	II	I	II
	Рівень стандарту, академічний				Профільний рівень			
Контрольні роботи у формі: контрольного класного твору;	1	1	1	1	1	1	1	1
виконання інших завдань (тести, відповіді на запитання тощо)	2	2	2	2	3	3	3	3
Уроки розвитку мовлення*	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)	2 (у + п)
Уроки позакласного читання	1	1	1	1	2	2	2	2
Перевірка зошитів	4	5	4	5	4	5	4	5

* У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку розвитку усного мовлення, а другого – писемного. Умовне позначення у таблиці – (у + п).

Оцінку за ведення зошита з української літератури виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної. Під час оцінювання зошита з літератури слід урахувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог орфографічного режиму).

Оцінка за контрольний твір з української літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи, надпис у журнальній колонці «**Твір**» не робиться.

Оцінку за читання напам'ять поетичних або прозових творів з української літератури виставляють у колонку без дати з надписом «**Напам'ять**».

Під час підготовки до уроків радимо вчителям використовувати періодичні фахові видання: журнали «Дивослово», «Українська мова і література в школі», «Українська мова і література в школах України», «Українська література в загальноосвітній школі», газету «Українська мова та література».

*Департамент загальної середньої
та дошкільної освіти МОН України*